Pædagoger er ikke stolte over deres fag og over dem selv som fagpersoner, der ligger inde med en speciel viden. Det har undret Helle Bøgelund Frederiksen, der er pædagog, men netop har taget en kandidatuddannelse i pædagogik. Hun har ofte fået bekræftet, at det står dårligt til med pædagogers fagidentitet.

Et eksempel stammer fra hendes egen tid som pædagog. På et personalemøde snakker man om et barn, som man i et stykke tid har været bekymret for, og som har brug for, at pædagogerne reagerer. En af kollegerne siger: "Jeg gider altså ikke sige noget til forældrene, for jeg ved, at de ikke har respekt for os". Et var, at kollegaen forudsatte, at forældrene ikke havde respekt for hende, mener Helle Bøgelund Frederiksen. Men udtalelsen viser også, at pædagogen heller ikke selv havde respekt nok for sin egen faglige viden til at stole på sig selv.

»Problemet er, at hun jo godt vidste, at der skulle gøres noget, der var ikke noget galt med fagligheden, men hun troede ikke selv på den. Der er rigtig mange dygtige pædagoger, det har jeg selv set. Min undersøgelse viser, at pædagogerne sådan set ikke er usikre i det daglige, de mangler bare en faglig stolthed, og det blokerer ind imellem for, at de handler på deres viden,« siger hun.

Anerkendelsen er livsvigtig. I undersøgelsen, som er lavet i forbindelse med det afsluttende speciale på kandidatuddannelsen i pædagogik, har Helle Bøgelund Frederiksen interviewet 12 pædagoger, seks fra provinsen og seks fra hovedstaden. Og alle har i de meget omfangsrige interviews givet udtryk for det samme: At det er anerkendelse fra kollegerne, der betyder mest for, at man som pædagog får skabt en fagidentitet, hvilket betyder, at man føler sig godt tilpas med at være pædagog, tror på sig selv og kan bruge sin viden. Nogle udsagn fra undersøgelsen viser, at den kollegiale anerkendelse nærmest er livsvigtigt for pædagogerne. Her er et eksempel (andre kan ses i nærværende box):

"Hvis anerkendelsen ikke er der, tror jeg, at jeg ville blive enormt stresset, ensom og føle, at jeg stod helt alene. Det tror jeg, at man ville gå ned på i det lange løb. Det tror jeg ikke, at man kan holde til som pædagog."

Helle Bøgelund Frederiksen er blevet overrasket over, hvor stærke ord pædagoger bruger for at fortælle, hvor vigtig anerkendelsen er for dem.

»Jeg spurgte dem direkte, hvad der betyder mest for dem i forhold til deres fagidentitet: Kollegernes, børnenes eller forældrenes anerkendelse, og de svarer alle på nær én prompte, at det er kollegernes. Det er der, man bliver målt og vejet, om man er god nok som pædagog. Hvis den ikke er der, taler de om, at det er årsag til sammenbrud, ensomhed, stress og sygdom. Og det er da relevant for eksempel i forhold til al den langtidssygdom, vi ser. For hvis meget af det, skyldes den manglende opmærksomhed på, hvor vigtig anerkendelsen fra kollegerne er, så er der noget at hente der. Jeg vil ønske, at man ikke bliver ved med at ignorere noget, der åbenbart er så vigtigt for pædagogerne,« siger hun.

Sårbart fag. Pædagogfaget er ekstra sårbart i forhold til anerkendelse, fordi pædagogerne bruger sig selv så meget i deres arbejde, mener Helle Bøgelund Frederiksen. En af de interviewede siger det på denne måde: "Hvis et postbud afleverer et brev forkert, så går kritikken på det, han gjorde. Men for pædagoger er det ikke det, de gør, det er det, de er."

»Det handler jo for alle professioner om, at man som udøver af et fag vokser med opgaven og erfaringen. Men i pædagogfaget skal man forhandle sin sociale identitet i fællesskabet i højere grad end i så mange andre fag, fordi man bruger sig selv som redskab. Identitet er ikke en givet størrelse, den er meget dynamisk og principielt konstant til genforhandling,« siger hun.

Alle de interviewede var meget glade for at få lov til at snakke om betydningen af kollegernes anerkendelse i et lukket rum. Helle Bøgelund Frederiksen har erfaret, at den side af fagidentiteten ikke er noget, der bliver snakket åbent om.

»Selvfølgelig kan man sige, at det er problematisk, at anerkendelse fra kollegerne

> Nogle af pædagogerne i min undersøgelse siger, at det handler mest om personlighed og om erfaring fra praksis, og det kan medhjælperne jo også få. Det er selvfølgelig en meget sympatisk og social holdning at have, at alle er lige. Men det kan ikke nytte noget, at man holder fast i det, hvis man ønsker større anerkendelse og respekt for det pædagogiske arbejde.
>
> Helle Bøgelund Frederiksen, cand.pæd.

betyder så meget, for fokus skal være på børnene. Men man kan ikke komme videre med det, der åbenbart er så centralt, hvis man fortsat ignorerer det. Jeg vil gerne have legaliseret, at sådan er det altså, og så få snakket om, hvordan man kan arbejde på at anerkende hinanden bedst muligt, uden at det nødvendigvis fjerner fokus fra pædagogens egentlige arbejde. Det skal være en del af pædagogers faglighed at være opmærksom på det her. Det kunne jo starte på seminariet, hvor man blev skolet i at diskutere med sine kolleger og lærte, hvordan man kan arbejde anerkendende blandt de voksne,« siger hun.

Ingen fælles identitet. Det er vigtigt ikke at underkende uddannelsen, da den er med til at give pædagogerne en viden og en læringshorisont, som de tager med sig ud i praksis. Men den pædagogfaglige identitet skabes ikke overvejende på seminariet ifølge Helle Bøgelund Frederiksens undersøgelse. Den viser, at der først rigtig sker noget i praksis, når man i det daglige arbejde får et samspil med kolleger. Hun mener, at der faktisk er tale om en slags mesterlære.

»De, der trives bedst, er dem, der er inde i varmen og har fundet deres plads. Men derudover er det pædagoger, der arbejder på institutioner, hvor der ee kultur for, at man sparrer med hinanden fagligt og dermed også personligt. Vi skal have gennemhullet den der med, at fordi man spørger til noget, som man synes er problematisk, så betyder det ikke, at kollegaen rangerer dårligere som menneske eller noget i den retning. Vi bliver nødt til at snakke om det, fordi det er en del af vores fag,« siger hun.

Ifølge pædagogerne selv er det også et problem for deres identitetsskabelse, at pædagoguddannelsen er en generalistuddannelse. For den utydelighed, som de bærer med sig fra en ikke veldefineret uddannelse, bliver ikke stærkere af, at de skal favne så bred en viden, mener Helle Bøgelund Frederiksen.

»Når jeg spørger dem, om de trækker på en fælles fagidentitet, så er der ingen, der siger, at det gør de. Og det er meget diffust, når de alligevel skal prøve at sige noget om, hvad en sådan fælles identitet kunne indebære: "Det er noget med at vi arbejder med omsorg", "det er noget med, at vi arbejder med mennesker", siger de. Det er det tætteste, de kan komme på det, og det er da problematisk. Der er ingen tvivl om, at det vil højne professionaliseringen af faget, hvis uddannelsen blev mere specialiseret, for så kan man sige, at ens kompetencer hovedsageligt ligger inden for det og det specialområde, og at det er det, man agerer på baggrund af,« siger hun.

Helle Bøgelund Frederiksen mener, at man om en profession må kunne sige, at dens udøvere skal have en meget afgrænset og klar eksplicit viden. Men at det er røget for pædagogernes vedkommende efter 1992, hvor den nye uddannelse kom. Alligevel er det ikke nok at klandre uddannelsen for, at pædagogerne har en ufærdig fagidentitet, når de står med eksamensbeviset i hånden. Hendes undersøgelse viser nemlig, at skabelse af fagidentiteten i meget høj grad sker i praksis og er noget, som kan tage mange år at opnå.

»En af de interviewede siger, at det at få sin rolle som pædagog er noget, der bare sker hen ad vejen. Og det, der sker i praksis, >

Anerkendelse fra kolleger er livsvigtig

Nedenstående er udsagn fra nogle af de interviewede pædagoger i Helle Bøgelund Frederiksens undersøgelse om, hvad der skal til for at skabe en pædagogfaglig identitet:
"Jeg må indrømme, at det (kollegernes anerkendelse) betyder alt for mig. Uden den ville jeg gå helt i stykker som pædagog. Jeg har arbejdet et sted, hvor jeg så en kollega knække fuldstændigt, fordi hun mødte en masse modstand fra kollegerne. Det var ret alvorligt, og det tænker jeg tit på."
"Anerkendelsen betyder rigtig meget, det er en af de vigtigste ting. Selvfølgelig får man anerkendelse fra børnene, men en anerkendelse fra ens kolleger betyder, at man får lyst til at gøre mere, så den er jeg rigtig afhængig af. Anerkendelsen giver ligesom en indsprøjtning til at fortsætte."
"Jeg synes, at det er livsvigtigt, at få anerkendelse fra sine kolleger, jeg tror ikke, at jeg ville overleve et sted længe, hvis den ikke var der. Jeg kan levende sætte mig ind i, hvordan det må være, hvis man bliver frosset ude på sin arbejdsplads. Det må overskygge det hele."

www
Din leve
NETTOPRIS
TLF
inst
for fagfol
NA
L
Kurser o
Tilmeld i
• Dagku
• Interna
• Person
www.u
NATU
FOR P
Tlf: 5!
Bål
Tlf. 30 200 2
www.baalma
Alt til sl
Mød os
Børn, Leg &
i Freder
Det
RÅVARE
Kratbjerg 307
www.the
Klubben
MANGL
GODT L
– om pæda
Vi har over
og rapporte
bestille eller
www

kefremstilling
lefest.dk
nye tilbud!

Tlf 5628 9402
fax 5628 9403
www.silvanus.dk
@moesmand.dk
ANUS aps
de til naturlegeplads
Legeplads Selskab

ASSENET
og katte jeres
som toilet?
Kattenet fra
. Ring eller
godt tilbud
32 36 55
@STEGO.dk
TEGO.DK

ELPE
ORE,
FÅ
CES
vstændig
risiko
ÐR:
ess
endthed
ejdsglæde
tillende løn
U:
ance
fritid
dflydelse
edre løn
t i sundhed,
og livsstil?
ntakt
Sørensen
'2061
nst. leder)

bupl.dk
esiden for
og klubfolk

> bliver fremhævet som vigtigere end det, de har med sig som personer, og det, de har med sig fra uddannelsen,« siger hun.

Pædagogjob i fare. Helle Bøgelund Frederiksen er selv blevet overrasket over undersøgelsens resultater. For hun havde nok nogle forventninger om, at det var noget andet – måske den manglende anerkendelse udefra – der betød noget.

»Men den har pædagogerne ligesom accepteret, og det er måske også derfor, de er mere afhængige af, at det går godt internt på institutionen. Det var endnu en ting, man kunne diskutere, for det er jo med til at trække den faglige selvtillid ned, at pædagoger er klar over og uden videre accepterer, at faget ikke har den store prestige,« siger hun.

De resultater, som Helle Bøgelund Frederiksen har fået ud af sin undersøgelse, lægger sig op af de resultater, som sociolog Esther Nørregaard Nielsen fandt i sin undersøgelse "Pædagoger i skyggen – om børnehavepædagogers kamp for faglig anerkendelse" (omtalt i Børn&Unge nr. 7/06 i artiklen "Den alt for lille forskel") nemlig, at pædagoger ikke kan afgrænse sig fagligt fra pædagogmedhjælperne. Pædagoger underkender den viden, de sidder inde med og bruger i deres arbejde, og det finder Helle Bøgelund Frederiksen voldsomt problematisk.

»Pædagogjobbene er jo i fare, når pædagogerne ikke selv kan afgrænse deres fag, for hvorfor skal man så have dem. Nogle af pædagogerne i min undersøgelse siger, at det handler mest om personlighed og om erfaring fra praksis, og det kan medhjælperne jo også få. Det er selvfølgelig en meget sympatisk og social holdning at have, at alle er lige. Men det kan ikke nytte noget, at man holder fast i det, hvis man ønsker større anerkendelse og respekt for det pædagogiske arbejde,« siger hun.

Hvordan anerkendelse. Helle Bøgelund Frederiksen vil gerne have pædagoger til at diskutere og være åbne over for, at kollegerne altså er så afgørende for, hvordan de trives, hvordan de udvikler sig, og om de har arbejdsglæde. Det kan måske også stoppe den udbredte praksis, at pædagoger holder hånden over hinanden og ikke er kritiske nok over for kollegers måde at arbejde på. Det kan måske blive en del af den etiske debat, som også må komme på daginstitutionsområdet.

»Det er hovedrystende, hvad der nogle gange foregår inden for institutionsområdet, ved jeg af egen erfaring. Den pædagog, jeg refererer til, som ikke handler på et barns vegne, fordi hun ikke mener, at forældrene vil høre på hende, er et eksempel på det. Men også den store rummelighed, der findes for, hvad man tillader, at kolleger gør og ikke gør, er ikke acceptabel. Der skal være plads til diskussioner om etik og magtanvendelse. Pædagoger skal lade være med at holde hånden over hinanden, for det er misforstået omsorg, og jeg tror også, at der er mange pædagoger, der ønsker, at det bliver anderledes,« siger hun.

Ifølge Helle Bøgelund Frederiksen skal man snakke om, hvordan man kan anerkende hinanden på en måde, så man vokser af det, i stedet for i misforstået loyalitet at lukke øjnene for de dårlige ting, der sker.

»Vi må erkende, at det er en del af vores faglighed, at vi er afhængige af kollegernes anerkendelse og på sigt skabe grobund for at kunne styrke den faglige selvtillid, så man kan sparre med hinanden og give konstruktiv kritik. Det vil være rigtig godt for fagets anseelse, og det vil også give nogle meget stærkere og mere robuste pædagoger, der tør sige noget til de stadigt mere vidende og krævende forældre. Og så kan man bedre forholde sig til alle de andre krav, som hagler ned over pædagogerne. Lad os anerkende, at kollegerne åbenbart har så stor betydning for pædagogers fagidentitet, faglige stolthed og deres selvfølelse, og lad os så bruge det som et aktiv i stedet for, at det er der, som noget vi ikke vil snakke om,« siger hun. □

Helle Bøgelund Frederiksen kan kontaktes på: frederiksen@os.dk

RELEVANT LITTERATUR OM EMNET:
Axel Honneth: "Kamp om anerkendelse" (2006).
Etienne Wenger: "Praksisfællesskaber. Læring, mening og identitet" (2004).